

AZ ÓKORI RÓMA FOGALOMTÁRA

család: a római társadalom alapegysége.

nemzetség: több család alkotta, társadalmi formáció.

törzs: több nemzetség alkotta, társadalmi formáció.

rex: a római királyság korában az állam élén álló vezető, azaz a király.

imperátor: a római hadsereg fővezéri címe.

pontifex maximus: Róma főpapi címe.

szenátus: Róma mindenkori vezetőjének tanácsadó testülete.

patrícusok: Róma született nemesei, a társadalom vagyonos rétege.

plebs: a római köznép elnevezése.

plebejusok: a római társadalom szegény rétege,
akik kezdetben csak szabadságjoggal rendelkeztek.

konzul: a római köztársaság 1 évre szóló, megosztott vezetői tisztsége.

diktátor: a római konzulok egyike, aki fél évre, teljhatalmat gyakorolt.

fasces: a római köztársaság hatalmi jelképe, vörös bőrszíjjal összekötött vesszőnyaláb.

lictörök: a római köztársaság törvényszolgái, a fasces hordozói.

„Oszd meg és uralkodj!” elve: kihasználták ellenfeleik egymás közti
ellenségeskedését, vagyis megosztották őket.

néptribunusok: a plebejusok politikai jogait képviselő személyek elnevezése.

talizmán: olyan tárgy, amelytől viselője a benne lévő varázserőnél fogva,
mindenféle baj ellen védelmet remél.

augur: madárjós, aki a madarak repüléséből, hangjából
fűrészte ki az istenek akaratát.

haruspex: béljós, aki az áldozati állatok beleiből próbált
jósolni, jóslatot készíteni.

asztragalosz: juh – és kecskeláb sarokcsontjából készült, négyoldalú kocka.

Sybilla könyvek: isteni jóslatokat tartalmazó könyvtekercsek,
amit egy Sybilla nevű anyóka kínált megvételre Superbusnak.

punok: a főníciai hajósok leszármazottai, akik tengeri kereskedelemről éltek és hatalmas hadsereget tartottak fenn.

flotta: hajóhad, hajósereg, hajóraj.

rostrum: bronzból készült döfőorr, amivel tengeri csata közben léket ütöttek az ellenséges hajó oldalán.

háromevezősoros hadihajó: olyan hajótípus, amiben az evezősök három, egymás feletti padsorban ültek.

ötevezősoros hadihajó: olyan hajótípus, amiben az evezősök öt, egymás feletti padsorban ültek.

katapult: kilövő szerkezet, hajítógép.

csapóhíd: római találmány, amelynek végén egy vaskampó található és lehetővé tette, hogy szárazföldi csataként vívják meg a tengeri ütközeteket.

provincia: Itálián kívüli, fegyverrel megszerzett, adófizető tartomány.

Africanus: Cornelius Scipio által kapott cím, miután a zamai csatában legyőzte Hannibált.

„beszélő szerszámok”: a római rabszolgákra használt elnevezés.

gladiátorok: a rabszolgák azon fajtája, akik az arénában vívtak élet-halál küzdelmet.

kalózok: a tengeren illetve a partokon, hajókon mozgó elkövetők.

kalózkodás: olyan tengeri rablás, melynek lényege az erőszakos támadás és mások vagyontárgyainak elvétele, illetve az emberrablás és gyilkosság.

triumvirátus: három államférfi titkos szövetsége a hatalom megszerzése céljából.

helytartó: a provinciák élén álló személy.

polgárháború: politikai hatalomért vívott háború, azonos nemzethez tartozó felek között.

„A kocka el van vetve”: nincs visszaút.

naptárreform: a naptár korábbi formáján, tartalmán való újítás végrehajtása.

diadalmenet: győzelmekhez fűződő, ünnepi felvonulás.

diadém: uralkodók által használt, nemesfémből készült fejdísz.

március idusa: március közepe.

merénylet: személyes, politikai vagy vallási indíttatású gyilkossági kísérlet vagy gyilkosság.

áspiskígyó: maximum 2 méter hosszú egyiptomi kobra, amelynek mérge 10 percen belül megölheti az embert.

caesar: a római császár elnevezése.

Augustus: császári cím, jelentése isteni, fenséges.
légió: a római hadsereg alapvető szervezeti egysége.

„teknősbéka” alakzat: pajzs védelem.

Pax Romana: római béke.

limes: a birodalom határain földből, kőből és fából épített, végeláthatatlan sánc.

principátus: a köztársasági intézményeket megtartó, de lényegében monarchikus államforma.

dominátus: a római császárok önkényuralma.

monarchia: olyan államforma, ahol az uralmat egy személy gyakorolja.

Forum Romanum: Róma központjában lévő tér.

amfiteátrumok: hatalmas, kör alakú színházak.

Colosseum: a legnagyobb és legismertebb római amfiteátrum.

Circus Maximus: Róma legnagyobb cirkusza.

Pantheon: az összes istennek szentelt templom.

diadalív: más néven diadalkapu, amit valamely nevezetes győzelem emlékére emeltek.

átrium: négyszögletű terem, a ház központi helyisége.

mozaik: olyan művészeti technika és annak eredménye, amelynél kicsiny méretű színes üveg – kő – vagy kavicsdarabokból állítják össze a képet vagy mintázatot.

retorika: a szónoklás tudománya.

Pannónia: valamivel nagyobb, mint a mai Dunántúl területe, mert beletartozott Bécs városa is.

pannonok: Pannónia területén élő, egyik népcsoport.

Savaria: Szombathely, a Borostyánkőút fontos állomása.

Aquincum: Óbuda, Pannónia egyik központja.

Gorsium: Tác, a tartománygyűlés székhelye.

monoteizmus: egyistenhit.

Karácsony: Krisztus születésének ünnepe.

Húsvét: Krisztus feltámadásának ünnepe.

apostol: Krisztus 12 tanítványának elnevezése.

keresztények: Krisztus követői.

evangélium: jó hír, örömhír (a Megváltó eljövételéről adott hírt).

evangéliumok: Jézus életéről, tanításairól szóló bibliai történetek.

gyülekezetek: keresztény hívők közösségei, vezetői a papok.

egyház: a keresztény gyülekezetek egységes szervezete.

tömjén: főként templomokban használt, mézgás gyanta.

mirha: illatos olajat tartalmazó gyanta.

tetrarchia: négy uralkodón alapuló rendszer,
egy-egy idősebb és fiatalabb császár kinevezése.

barbárok: műveletlen, durva, kegyetlen, faragatlan, embertelen népcsoportok.

keresztényüldözés: keresztények, gyakorolt vallásuk miatti üldöztetése.

ediktum: császári rendelet.

zsinat: egyházi gyűlés.

hunok: sokféle népből álló, sok nyelven beszélő törzsszövetség.

„Isten ostora”: Attila, hun fejedelem elnevezése.